

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

19 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 19 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej N. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 24 listopada 2021 r., V ACa 473/21,

w sprawie z powództwa P. spółki akcyjnej w W.

przeciwko N. w W.

z udziałem interwenienta ubocznego S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w
L.

o zapłatę,

**1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I lit. b w części
zasądzonej od pozwanego na rzecz powódki kwotę 36762,59
(trzydzieści sześć tysięcy siedemset sześćdziesiąt dwa złote
59/100) z odsetkami ustawowymi od 23 stycznia 2011 r. do 31
grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia
1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, w punkcie I lit. c orzekającym o
kosztach procesu oraz w pkt IV orzekającym o kosztach
postępowania apelacyjnego i w tym zakresie przekazuje sprawę**

**Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;**

2. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części.

Grzegorz Misiurek

Marta Romańska

Agnieszka Piotrowska

UZASADNIENIE

Powódka P. Spółka Akcyjna w W. w pozwie z 15 kwietnia 2011 r. wniosła o zasądzenie od pozwanego N. w W. 1 618 547,50 zł z odsetkami ustawowymi od szczegółowo określonych kwot i dat. W uzasadnieniu wskazała, że dochodzona kwota stanowi sumę – wyszczególnionych w dwudziestu pozycjach - roszczeń z tytułu poniesionych przez nią kosztów wykonania dodatkowych czynności i robót budowlanych, nieobjętych umową zawartą między stronami [...], pierwotnym projektem budowlanym oraz przestojów związanych z wstrzymaniem robót, należnych częściowo na podstawie art. 471 k.c. a częściowo na podstawie przepisów o świadczeniu nienależym.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

S. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w L. - interwenient uboczny po stronie pozwanej wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz przypożwanego kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 22 grudnia 2020 r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki 692 153,30 zł z odsetkami ustawowymi od 23 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty (pkt I); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i orzekł o kosztach procesu (pkt III i IV).

Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji obu stron i interwenienta ubocznego, wyrokiem z 24 listopada 2021 r. zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że: w pkt I oddalił powództwo w zakresie żądania zapłaty 283 859,61 zł z odsetkami ustawowymi i odsetkami za opóźnienie (pkt I a); w pkt II zasądził od pozwanego na rzecz powódki 343 719,80 zł z odsetkami ustawowymi od 23 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2015 r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty (pkt I b); oddalił w pozostałej części apelacje powódki (pkt II), pozwanego (pkt III) i interwenienta ubocznego (pkt IV) oraz orzekł o kosztach procesu za obie instancje (pkt I c, V i VI).

W sprawie ustalono, że strony [...] zawarły – na podstawie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych - umowę kompleksową [...] o realizację inwestycji (generalne wykonawstwo), której przedmiotem było wybudowanie budynku [...].

Obowiązkiem generalnego wykonawcy (powódki) było wykonywanie robót zgodnie z przekazanym przez inwestora (pozwanego) projektem budowlanym i wykonawczym, dokumentacją przetargową specyfikacją techniczną wykonania i odbioru robót, z zachowaniem jak najwyższej staranności ocenianej przy uwzględnieniu profesjonalnego, zawodowego charakteru prowadzonej działalności, na podstawie i zgodnie z postanowieniami umowy, zgodnymi z umową poleceniami inwestora i bieżącymi wskazaniem kierownika kontraktu, wymaganiami mających zastosowanie norm technicznych i obowiązujących przepisów prawa, powszechnie uznanych zasad sztuki budowlanej oraz aktualnym stanem wiedzy technicznej; inwestor przekazał wykonawcy przedmiar robót. [...]

W toku wykonywania umowy zaszła konieczność wykonania dodatkowych czynności i robót budowlanych nieobjętych umową zawartą między stronami [...] i pierwotnym projektem budowlanym. Wywoływało to konieczność wstrzymywania prac oraz przestoje i pociągało za sobą zwiększone koszty wykonania robót.

Na obecnym etapie postępowania przedmiotem sporu pozostawało jedynie roszczenie o zapłatę kwoty 343 719,80 zł z tytułu dostawy i montażu paneli [...]. Z ustaleń dokonanych w tym zakresie wynika, że w dokumentacji projektowej przewidziano montaż okładziny [...], jednak z uwagi na zastosowanie innych niż określone w projekcie rozwiązań architektonicznych (dotyczących elewacji i posadzek) zmieniono rodzaj wykończenia paneli [...]. Spowodowało to konieczność zastosowania innego sposobu wykończenia połączeń paneli ściennych i sufitowych i pociągnęło za sobą zwiększenie kosztów wykonania tych prac o 406 957,21 zł, w tym utratę zaliczkę w kwocie 100 000,00 zł, uiszczonej przez powódkę na poczet zakupu paneli przewidzianych w projekcie pierwotnym. Zwiększenie kosztów dostawy i montażu paneli zamiennych wynikało również z zaniżenia w przedmiarze inwestorskim – na skutek błędu - powierzchni wymagających wykończenia okładziną [...]. Pozwany nie wyraził zaś zgody na zaproponowane przez powódkę na etapie wykonawczym ograniczenie powierzchni przewidzianej obłożenia wykładziną [...].

W świetle przytoczonych ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy uznał za usprawiedliwione - na podstawie art. 410 w związku z art. 405 k.c. - roszczenie związane ze zmianą zastosowanej okładziny [...] jedynie w części obejmującej utraconą zaliczkę (100 000,00 zł). Oddalając dalej idące w tym zakresie żądanie wskazał, że powódka wykonała prace bez uzyskania od pozwanego odpowiedzi na pytanie, czy za nie zapłaci, zaś informacje o ilości potrzebnej okładziny znajdowały się w projekcie i można było ją łatwo obliczyć.

Sąd Apelacyjny uznał roszczenie powoda pozostające obecnie przedmiotem sporu za zasadne w całości i zasądził na rzecz powódki od pozwanego z tego tytułu dodatkowo 343 719,80 zł z odsetkami od 23 stycznia 2011 r. (pkt I b). Wskazał, że wykonawca nie ponosi odpowiedzialności za wadliwe sporządzenie przez inwestora przedmiaru i kosztorysu robót; określono w nich nie tylko zaniżoną powierzchnię okładzin, ale pominięto (podobnie jak w projekcie) konieczność zastosowania elementów [...]. Wykonawca mógłby dostrzec te błędy i nieścisłości, gdyby dysponował projektem architektonicznym elewacji wewnętrznych, co w konkretnym stanie faktycznym nie miało miejsca. Wykrycie tych niedociągnięć wymagałoby dużego nakładu pracy. W tych okolicznościach powódka była uprawniona do żądania – na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu - zapłaty za wykonane roboty wykraczające poza zakres świadczenia ustalony w umowie.

Pozwany w skardze kasacyjnej skierowanej przeciwko rozstrzygnięciom: uwzględniającemu apelację powoda oraz powództwo w części dotyczącej żądania zapłaty 343 719,80 zł (pkt I b) i oddalającemu apelację pozwanego (pkt III c) wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł o uchylenie tego orzeczenia w zaskarżonej części i:

- oddalenie apelacji powódki w zakresie żądanie zapłaty wymienionej kwoty, ewentualnie
- przekazanie Sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 405 w związku z art. 410 § 1 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie. Podstawę naruszenia przepisów postępowania wypełnił zaś zarzutem obrazy art. 321 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało odnieść się do zarzutów podniesionych w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego, zmierzających do podważenia zasady (podstawy) odpowiedzialności pozwanego przyjętej w zaskarżonym wyroku, jako że zarzuty procesowe nie zostały powiązane z podstawą faktyczną tego orzeczenia, lecz z naruszeniem reguł wyznaczających zakres orzekania (związania żądaniem pozwu oraz zakresem zaskarżenia.).

Podnosząc zarzut naruszenia art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 1 k.c., skarżący wskazał na ich niewłaściwe zastosowania z uwagi na brak ustalenia, że wykonane przez powódkę prace przy montażu paneli były świadczeniem nienależnym, przy jednoczesnym stwierdzeniu, iż prace te wchodziły w zakres przedmiotu umowy [...] Niewątpliwie montaż okładziny został przewidziany w umowie. Sąd Apelacyjny analizując tę kwestię wskazał jednak wyraźnie, że zakres związanych z tym prac został określony w załącznikach do umowy w sposób wadliwy, wprowadzający wykonawcę w błąd, którego nie mógł on wykryć nawet przy zachowaniu należytej staranności; mógłby to uczynić – na co wskazują wnioski zawarte w opinii biegłego - po zapoznania się z projektem architektonicznym elewacji wewnętrznej, którego jednak mu nie przedstawiono. Nie był też w stanie przed terminem złożenia oferty [...] zweryfikować wszystkich wyliczeń zawartych w przedmiarze i kosztorysie inwestorskim [...] Sąd Apelacyjny dostrzegł również, że w projekcie podstawowym i kosztorysie inwestorskim nie przewidziano zastosowania przy montażu paneli elementów narożnych. W konkluzji przyjął, że wykonane prace wykraczały poza zakres ustalony w umowie.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, przytoczone okoliczności w pełni usprawiedliwiały ocenę roszczenia powódki przez pryzmat art. 405 w związku z art. 410 § 1 k.c. W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, nie budzi wątpliwości możliwość zastosowania tych przepisów do żądania zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu robót budowlanych niewskazanych w umowie zawartej w reżimie przepisów ustawy o zamówieniach publicznych (zob. m.in. wyroki SN: z 29 kwietnia 2005 r., V CK 537/04; z 10 października 2007 r., I CSK

234/07; z 19 marca 2015 r., IV CSK 368/14; z 11 maja 2017 r., II CSK541/16 – nie publ.). Na marginesie wypada zauważyć, że skarżący w apelacji nie kwestionował ich naruszenia przy uwzględnieniu żądania zwrotu utraconej przez powódkę zaliczki, uiszczonej na zakup paneli.

Wniosków wyprowadzonych z powyższej oceny Sądu Apelacyjnego nie podważa zastrzeżenie zawarte w [...] umowy, wyłączające możliwość powołania się przez wykonawcę na pominięcie lub błąd co do przedmiotu oraz specyfikacji zawartych w dokumentach umownych w celu uzyskania zmiany wysokości wynagrodzenia. Sąd Apelacyjny prawidłowo uznał, że zastrzeżenie to zostało odniesione do sytuacji, w której pominięcie lub błąd były wynikiem nienależytej staranności wykonawcy, czego – w konkretnym stanie faktycznym – powódce przypisać nie można, gdyż błędne oznaczenie zakresu robót zostało spowodowane działaniem pozwanego. Trafność tej wykładni postanowienia umownego, sprzeciwiającej się dopuszczalności rozszerzenia odpowiedzialności dłużnika na okoliczności obciążające wierzyciela, znajduje oparcie w art. 473 § 1 oraz art., 353¹ k.c. (zob. wyrok SN z 27 września 2013 r., I CSK 748/12, OSNC 2014, nr 6, poz. 67). Wykonawca nie ma obowiązku w chwili przystąpienia do przetargu oraz podpisywania umowy szczegółowego merytorycznego sprawdzenia przedstawionej mu przez inwestora dokumentacji, wymagającego specjalistycznych obliczeń i wiedzy z zakresu projektowania, w celu wykrycia jej ewentualnych wad (zob. wyroki SN: z 25 listopada 2015 r., V CSK 138/16, nie publ; z 27 marca 2000 r., III CKN 629/98, OSNC 2000, nr 9, poz.173 i z 26 czerwca 2008 r., II CSK 101/08 – nie publ.). Podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c., oparty odmiennych – wadliwych - założeniach należało uznać za chybiony.

Nie można było natomiast odmówić słuszności zarzutom podniesionym w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania.

Powódka domagała się zapłaty z tytułu wykonania - nieobjętych umową - prac związanych z montażem paneli kwoty 406 957,21 zł. Sąd pierwszej instancji uwzględnił to roszczenie w pkt I wyroku częściowo, tj. co do kwoty 100 000,00 zł. Sąd Apelacyjny, uznając zgłoszone roszczenie za usprawiedliwione w całości, zasądził od pozwanego na rzecz powódki dodatkowo kwotę 343 719,80 zł, a więc

przenoszącą żądanie zgłoszone w pozwie o 36 762,59 zł, przez co naruszył art. 321 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Wyszedł tym samym również poza granice zaskarżenia wskazane w apelacji powódki, która - w zakresie przedmiotowego roszczenia - kwestionowała jedynie oddalenie powództwo w zakresie kwoty 306 957,21 zł, co nie pozwoliło skutecznie odeprzeć zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 389¹⁴ i art. 398¹⁵ § 1 orzekł, jak w sentencji.

Wobec uchylenia zaskarżonego wyroku w części i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania, w przedmiocie zgłoszonego w skardze kasacyjnej wniosku restytucyjnego orzeknie Sąd drugiej instancji (zob. wyrok SN z 22 marca 2006 r., III CSK 30/06, nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Grzegorz Misiurek

Marta Romańska

Agnieszka Piotrowska

(A.T.)

[a.ł]